

közi ellentmondás még a tanúsítottnál nagyobb hazai erőfeszítések esetén sem lett volna feloldható szovjet segítség nélkül. S nem is maradt el ez a segítség. A szovjet kormány nem zárkózott el a hadifoglyok átadásától, s a szállítási lehetőségek függvényében rövid idő alatt jelentős számban bocsátotta őket a HM rendelkezésére. Pótolta a március végéig felállított két hadosztály fegyverzeti és felszerelési hiányait is.

Tény, hogy Vörös János az új hadsereg fő feladatának nem annyira a fasizmus elleni harcban való mielőbbi részvételt tekintette. Sokkal inkább a belső funkció gyakorlására szeretne volna alkalmazni. A HM kezdeti szervező tevékenységét azonban elsősorban nem ebben az összefüggésben lehet reálisan megítélni. Sok ténylegesen meglévő gondtal és nehézséggel kellett az új hadsereg létrehozóinak megküzdeniük. Az alapok lerakásához csupán néhányan voltak, területi szervekkel nem rendelkeztek, a toborzást csak január 20-a, a fegyverszüneti egyezmény aláírása után kezdhették meg. Az érdemi munkát lényegében a nulláról kellett megindítani, s a helyzetet még az is nehezítette, hogy a toborzásnak nem volt felelős gazdája, erről a kormány nem intézkedett. Pedig az idő sürgetett, mert a háború vége már belátható közelségben volt. Az adott helyzetben a feladat forradalmi lendületet és módszereket követelt, ez hozhatott volna még valamelyest gyorsabb eredményeket. Ehhez azonban forradalmárookra lett vol-

na szükség, de az új hadsereg szervezői nem voltak azok. Tőlük idegen volt a forradalmi módon való cselekvés, tevékenységük megítéléséhez ez lehet az objektív mérce. A HM néhány fős kezdeti állománya csak a maga módján, a békés körülmények közötti évtizedes beidegződések szerint tudott dolgozni, ez pedig a forradalmi idők követelményeit — minden becsületes szándék ellenére — nem elégíthette ki.

A horthysta csoportoknak az Ideiglenes Nemzeti Kormány létrejöttét megelőző huzavonája, melyet Korom részletesen tárgyal könyve több fejezetében, katonai téren is olyan jelentős késést okozott, ami az új HM rendelkezésére álló rövid idő alatt már nem volt behozható. S ezt csupán motiválja az a tény, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormányban ott voltak azok is, akiket a késésért nem kevés felelősség terhelt — korábról. A fegyverszüneti egyezmény aláírásától március végéig terjedő idő alatt a HM szovjet segítséggel két gyaloghadosztályt állított föl. Az adott körülmények között ez egyáltalán nem tekinthető lebecsülhető eredménynek.

Az elmondottakkal csupán néhány hadtörténeti vonatkozású kérdést emeltem ki Korom Mihály kitűnő munkájából, melynek ismerete nélkülözhetetlen legújabbkori történelmünk e bonyolult, szövevényekkel teli időszakának jó megértéséhez, s a történeti valóságnak megfelelőbb értékeléséhez.

Tóth Sándor

IVAN SZTYEPANOVICS KONYEV

EGY FRONTPARANCSNOK FELJEGYZÉSEI 1943—1944

(Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1983. 270 o.)

Ivan Sztjepanovics Konyev (1897—1973), a Szovjetunió marsallja, a legmagasabb szovjet katonai kitüntetés — a Győzelem Rend és a Tisztelet Szálfegyver — tulajdonosa visszaemlékezésének közreadásával folytatta a Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó a második világháború ismert hadvezéreinek memoárjait felölelő sorozatát. Már többször jeleztük, hogy igen hasznosnak és fontosnak tartjuk ezt a vállalkozást, amely a hadtörténelmi munkák személytelenségével ellentétben a szemtanú, a szereplő szemével, közvetlenségével mutatja be a má-

sodik világháború számos jelentős eseményét.

Konyev marsall könyvében a Nagy Honvédő Háború közel két esztendejének eseményeiről, az általa irányított frontokon lefolyt harcokról számol be, az irányító, vezető parancsnok nézőpontjából. Ismeretei, pontos adatai számos, már megjelent hadtörténelmi munka hiányosságait pótolhatják, illetve téves adatait pontosíthatják, ezekre a tényekre a szerző maga is felhívja a figyelmet.

A kötet első fejezete mindjárt a második világháború egyik legnagyobb csa-

tájával — Kurszk, 1943. július — ismer-teti meg az olvasókat. Konyev ekkor még hadseregtábornok és a Sztjeppei Front parancsnoka. Ez a front jelentős szerepet vállalt a kurszki csatában. Csapa-tainak kellett felfognia a németek el-ső rohamait majd támadásba kellett át-menniük. A kurszki csata méretében és jelentőségében a sztalingrádi csatához hasonlítható. A Vörös Hadsereg itt elért hatalmas sikere mindenki számára egyértelművé tette, hogy a német hadsereg im-már véglegesen elvesztette a hadászati kezdeményezés legcsekélyebb reményét is, ereje legfeljebb elhúzódó védelmi har-cokra lesz már csak elégséges.

A szerző írásából élénk tárul az a ha-talmas küzdelem, amelyet a szovjet Vö-rös Hadsereg vívott a német agresszo-rokkal. Konyev az eseményeket a dönté-seket részben meg is hozó, illetve vég-rehajtó frontparancsnok szemével mutatja be, jelezve azt is, hogy milyen mélység-gekig volt képes átlátni a helyzetet. Élénk tárja azokat az intézkedéseket, utasítá-sokat amelyeket Moszkvából kapott, rá-mutat csapatai, illetve azok parancsno-kainak erényeire, esetleges hibáikra, be-zárol személyes közbelépéseiről, az ese-mények alakításában játszott szerepéről.

Ismeretes, hogy a szovjet hadsereg lát-ványos és a háború végső kimenetelében is döntő jelentőségű győzelmet aratott Kurszknál. Az ütközet után megindult Ukrajna és a még megszállt szovjet te-rületek teljes és végleges felszabadítása. Konyev ekkor (1943. október) a 2. Ukrán Front élére került és csapataival döntő érdemeket szerzett a Szovjetunió területének felszabadításában.

1944 tavaszán a szovjet kormány Ko-nyevet a Szovjetunió marsalljává nevezte ki és rövidesen, a Főhadiszállásra visszahívott Zsukov helyére, az 1. Ukrán Front parancsnoki posztjára állította. Előtte azonban még olyan sikeres hadmü-veletet fűződnék a nevéhez — és a 2. Ukrán Frontéhoz — mint a korszuny-sev-csenkovszkiji katlan felszámolása, az umany-botosanii hadművelet, amelyben számos folyón menetből történő átkelést is irányított a szerző.

Az új beosztás új feladatokat is hozott Konyev számára. Csapatai, átlépve a szovjet államhatárokat, csatlós, illetve német megszállta országok területére értek és kezdték meg azok felszabadítását. Az 1. Ukrán Front csapatai harcoltak Lengyelországban, Romániában és Cseh-szlovákia területén.

Ezen felszabadító harcok során került sor az 1944-es esztendő egyik legnehe-zebb, embert és technikát egyaránt pró-

bára tevő hadműveletére, az ún. kárpát-dukklai hadműveletre. Konyev csapatai-nak a Kárpátok legyűrhetetlennek tűnő hegyeit kellett leküzdeniük, méghozzá minél hamarabb, hogy a Szlovákiában kirobbant Nemzeti Felkelés számára se-gítséget nyújthassanak. A front csapatai között harcoltak azok a csehszlovák ala-kulatok, amelyek a Szovjetunióban ala-kultak és a dukklai harcok idején lett pa-rancsnokuk Ludvík Svoboda, a Cseh-szlovák állam későbbi elnöke.

Az 1. Ukrán Front csapatai, legyözve a Kárpátok hegyeit és a német csapatok ellenállását, megkezdték Csehszlovákia felszabadítását. Hogy ez hogyan, miként zajlott le, arról már nem írt a szerző; a dukklai harcok leírásával fejezte be könyvét.

Egy-egy emlékiratot olvasva nincs könnyű dolga a recenzensnek, hiszen a szerzőnél jobban nem adhatja vissza a történeteket. Általában bizonyos követ-keztetéseket vonhat le és elhelyezheti a könyvet a hasonló emlékiratok sorában. Így van ez a jelen esetben is. Konyev könyve egy irányító, vezető hadvezér személyes hangvételű emlékeit adja vissza a második világháború közel két évéről, már említett pontosításaival, megállapí-tásaival segítséget nyújtva a korszak tör-ténetét kutató és feldolgozó (had)törté-nészek számára.

Amit talán hiányolhatunk — és ezen a szerkesztés segíthetett volna (!) — az ilyen jellegű visszaemlékezéseknél is el-engedhetetlenül szükséges térképmellék-leteken kívül egy történeti elő- vagy utószó, amely más, hasonló emlékiratok-nál (pl. Montgomery, Eisenhower) fo-gózkodót nyújtott az olvasóknak, vagy egy a szerző által írt „kiegészítés” (lásd Moszkalenko) amely hasonló cé-lokat szolgált. Ezek hiányában Konyev visszaemlékezése kicsit a levegőben lóg, hiszen az érdeklődő olvasók szá-mára a „fülszöveg” rövidke tájékoz-tatója kevésnek tűnhet. Szívesen olvasná a második világháború egyik legsikere-sebb szovjet hadvezérének egy rövid, de az életpálya fontosabb állomásait ismer-tető és egyben értékelő életrajzát. Ez el-sősorban az 1943 előtti évekre vonatko-zóan lehetett volna hasznos, hiszen Ko-nyev marsall katonai pályafutása nem a Sztjeppei Front élén kezdődött. Ő is, mint számos más szovjet hadvezér, egy-szerű katonaként kezdte pályáját és a marsallbatot maga „húzta elő a kenyér-zsákból”, tehetsége, rátermettsége révén!

Szakály Sándor